

Dinu C. Giurescu

Falsificatorii. „Alegerile” din 1946, București, Rao International Publishing Company, 2006, 380p.

Cea mai recentă contribuție a istoricului Dinu C. Giurescu la cercetarea istoriei politice contemporane postbelice a României o reprezintă cartea de față care se constituie într-o radiografie a evenimentelor politice interne derulate pe parcursul întregului an 1946, care au însemnat un pas important în strategia de confiscare a puterii de către autoritățile comuniste. În centrul acestor evenimente a stat procesul electoral care s-a încheiat cu falsificarea alegerilor din 19 noiembrie 1946. În context est-european, alegerile din România, care au avut loc în 1946, asemenea celor din Iugoslavia, Albania, Bulgaria sau Polonia, au fost regizate de Uniunea Sovietică, pentru a asigura impunerea regimului comunist. Structurat pe 26 de capitole, volumul analizează: transformările din cadrul sistemului politic românesc care au impus adoptarea unei noi legi electorale pe baza căreia s-au derulat alegerile, desfășurarea campaniei electorale, incidentele din ziua alegerilor, precum și urmările acestor schimbări. Volumul de față urmărește, așa cum remarcă și autorul, „drama unei națiuni” (p. 8).

În demersul său, autorul examinează desfășurarea întregului proces electoral din mai multe perspective: a guvernării comuniste, a opoziției, a Regelui Mihai I, a opiniei publice, a reprezentanților Uniunii Sovietice și a diplomației americane și britanice. Pentru redarea cât mai exactă a evenimentelor și a pozițiilor liderilor politici implicați în luarea deciziilor, la baza documentării au stat: documentele aflate la Arhivele Naționale Istorice Centrale și *National Archives din Washington DC*, presa vremii, rapoarte oficiale, memorialistică.

Într-o primă etapă (capitolele 1-15), autorul prezintă modul în care guvernul Groza a înțeles să aplice la București măsurile prevăzute în Acordul referitor la România, hotărât în cadrul Conferinței de la Moscova din decembrie 1945 de către URSS, SUA și Marea Britanie. Acordul a prevăzut reorganizarea guvernului României (prin includerea în guvernul Groza a doi reprezentanți din partea opoziției, PNL-Brătianu și PNT-Maniu), astfel încât în cursul anului să aibă loc alegeri libere și secrete pe baza votului universal (cu garantarea libertății presei și a cuvântului), urmând ca apoi Guvernul României să fie recunoscut

de către guvernele SUA și Marii Britanii. Autorul expune metodele și strategiile prin care comuniștii, coordonați și susținuți de guvernul sovietic, au încercat să-și asigure câștigarea alegerilor (prin anihilarea partidelor de opoziție și instituirea cenzurii presei sub control comunist) și crearea imaginii de pluralism politic în timpul campaniei electorale (prin înființarea unor „partide de buzunar” și trunchierea vechilor partide). Unul dintre capitole este consacrat Plenarei CC al PCR din ianuarie 1946, unde au fost fixate „liniile directoare ale partidului comunist la viitoarele alegeri” și s-au făcut previziuni asupra rezultatelor alegerilor (80-90% procent de voturi). În continuare, lucrarea rezervă un spațiu amplu descrierii atmosferei represive în care partidele tradiționale (PNL-Brătianu și PNT-Maniu) au trebuit să-și susțină campania electorală, precum și efortului comuniștilor de a scoate aceste partide de pe scena politică (prin împiedicarea și chiar interzicerea întrunirilor și mitingurilor, distrugerea sediilor partidelor, confiscarea materialelor de propagandă, interzicerea accesului la radio, violențe fizice, arestări). De asemenea, autorul consemnează schimburile de replici și polemicile care au apărut atât în presa de opoziție (care condamna abuzurile și reacțiile agresive ale regimului comunist), cât și în cea oficială. În continuare, autorul se referă la relațiile din ce în ce mai precare dintre regele Mihai I și Guvern. Un pas important în strategia confiscării totale a puterii l-a reprezentat formarea unei coaliții sub conducerea PCR. În acest sens, lucrarea analizează desfășurarea Congresului extraordinar al PSDR din 10 martie 1946, în urma căruia acest partid *trece definitiv la remorca PCR* și consemnează constituirea, în luna mai, a Blocului Partidelor Democratice. Platforma-program a BPD a reprezentat un act de conjunctură, pentru a ascunde țelurile PCR, respectiv impunerea unui regim de tip sovietic, intitulat „democrație populară”. La șase decenii de la publicarea sa, acest document rămâne „un model de înșelătorie electorală, menită să ascundă cu mare grijă adevăratele țeluri ale PCR” (p.194), remarcă autorul.

Urmărind cronologia evenimentelor, în continuare, volumul se oprește asupra modului de adoptare și a conținutului legii electorale și confruntărilor

dintre opoziție și coaliția guvernamentală din cadrul campaniei electorale, acestor evenimente fiindu-le consacrate mai multe capitole (14-22).

Noua lege electorală din 13 iulie oferea guvernului legitimitatea de care avea nevoie în condițiile în care țara era total anticomunistă, precum și prilejul de a falsifica votul pentru a obține majoritatea în Adunarea Deputaților. Astfel, legea a prevăzut că anumite categorii de persoane nu au dreptul de a vota. Autorul semnalează intensificarea atacurilor împotriva opoziției, în cadrul campaniei electorale, ajungându-se chiar la bătăi, arestări și crime, și înăsprirea cenzurii. După promulgarea legii electorale, cele trei partide de opoziție (PNL-Brătianu, PNT- Maniu, și PSD Independent- Constantin Titel Petrescu) și-au continuat campania, prin răspândirea de manifeste și transmiterea de telegrame, scrisori și memorii diplomaților străini (Comisiei Aliate Sovietice de Control, Misiunilor politice a SUA și Marii Britanii din București, miniștrilor de externe ai celor trei puteri) privind felul în care Guvernul Groza și-a încălcat angajamentele luate în urma Conferinței de la Moscova. În acest sens, autorul a întocmit o cronologie a intervențiilor opoziției pentru stoparea abuzurilor și organizarea de alegeri parlamentare libere. Autorul înfățișează și starea de spirit a populației în lunile premergătoare alegerilor pe baza mărturiilor oficiale, care consemnau o stare de nemulțumire și îngrijorare, ceea ce întărea convingerea că țara nu simpatiza cu noul regim.

Mai mult decât semnificative sunt reacțiile venite din partea diplomaților străini referitoare la situația politică din țară, cărora autorul le acordă o atenție deosebită. Astfel, găsim inserate o serie de pasaje care cuprind rapoarte, inițiative, observații, declarații și comentarii ale diplomaților anglo-americani extrase din documentele oficiale, prin care sunt semnalate ilegalitățile guvernului, omisiunile, cenzura, nerespectarea libertăților politice etc. Referitor la legea electorală, aceștia au sesizat prevederile nedemocratice și consecința lor — alegeri nedemocratice — în final, însă, rezultatul alegerilor din noiembrie 1946 a fost implicit recunoscut de SUA și M. Britanie prin netrimiterarea nici unei note de protest față de falsificarea votului popular și, apoi, prin semnarea la Paris, în februarie 1947, a Tratatului de pace cu România. La toate aceste presiuni diplomatice, Guvernul român a răspuns că nu poate lua în considerare observațiile lor „decât dacă acestea ar emana de la cele trei puteri semnatare ale acordului”, iar conducerea sovietică susținea ferm în funcție guvernul Groza. Protestele anglo-americane în legătură cu acțiunile comuniștilor și sovieticilor, atât dinaintea alegerilor cât și după alegeri, au luat sfârșit fără nici un rezultat practic — „afară de acela de a consemna și

a confirma realitățile electorale ale anului 1946”, conchide autorul.

Capitolul 23, *Ziua alegerilor*, reflectă abuzurile, ilegalitățile, presiunile, brutalitățile săvârșite de comuniști în vederea falsificării rezultatelor alegerilor parlamentare din 19 noiembrie 1946. În fapt, comuniștii s-au folosit de tehnici și procedee specifice: măslirea urnelor, persoane care votează de mai multe ori, evacuarea delegaților opoziției din secțiile de votare sau chiar arestarea lor, nepermiterea observatorilor opoziției de a fi prezenți la numărarea voturilor. Capitolul 24, intitulat *Marea fraudă electorală. Falsificatorii*, se constituie într-o analiză comparativă a rezultatelor oficiale (fictive) publicate de guvern (Blocul guvernamental și-a atribuit 91,30% din voturi; PNT-Maniu, 7,97%; PNL-Brătianu, 0,72%; PSDI-Petrescu, nici un mandat) și cele reale (circa 79% din voturi pentru opoziția națională, și 21% pentru coaliția guvernamentală). Pentru a reda rezultatul final real a votului din 19 noiembrie, autorul a realizat o reconstituire a procentelor de vot înscrise pe liste, în urma cercetării unor arhive județene care nu au fost distruse și care au demonstrat amplitudinea falsificării. Rezultatul alegerilor a confirmat, astfel, programul de comunizare a țării. „Alegerile din 19 noiembrie 1946 au constituit cea mai mare fraudă politică din istoria României între 1859 și 1946. Ele au deschis calea pentru distrugerea societății tradiționale românești, de tip european, și punerea ei forțată în tiparele sovietice, odată cu separarea ei de evoluția normală a celorlalte țări ale continentului” (p. 345).

Ultimele două capitole ale lucrării sunt dedicate prezentării consecințelor de după alegeri. Prin urmare, autorul se referă la retragerea din guvern a reprezentanților PNT și PNL și refuzul participării deputaților acestor partide la lucrările Camerei; represiunile autorităților împotriva oponenților regimului; refuzul opoziției de a recunoaște alegerile, declarându-le „nule și neavenite” și convocarea urgentă a corpului electoral; confirmarea alegerilor — a „marii fraude electorale” — de către Aliații din vest prin semnarea Tratatului de pace cu România în februarie 1947, urmată de un schimb de reprezentanți diplomați. „În 1947, PCR va lichida ce mai rămăsese din instituțiile tradiționale ale României, *Republica populară* bătea la ușă” (p. 373).

Despre faptul că alegerile din 1946 au fost falsificate de către comuniști cu sprijinul URSS, s-a mai scris (însuși autorul a abordat colateral această temă în lucrările anterioare, *Uzurpatorii. România, 6 martie 1945 – 7 ianuarie 1946* din 2004; și *Centenar, Constantin C. Giurescu* din 2001), dar consacrarea unui întreg volum acestui eveniment și modul complex și complet de abordare fac din această lucrare o contribuție valoroasă la istoria alegerilor din România.

Dumitru Șandru

Comunizarea societății românești în anii 1944–1947, București, Editura Enciclopedică, 2007, 298 p.

În paginile acestui volum, D. Șandru propune o retrospectivă asupra transformărilor care au survenit în cadrul societății românești imediat după 23 august 1944, schimbări ce au fost provocate de lupta partidului comunist pentru acapararea puterii în stat, și care au avut ca finalitate distrugerea clasei politice românești și promovarea intereselor rusești, dispariția pluralismului politic, sovietizarea țării și apariția primului partid unic din istoria României, schimbarea regimului politic și sfârșitul monarhiei. Perioada de referință, 1944–1947, a însemnat în istoria politică a României începutul procesului de comunizare a țării, care a dus la instituirea unui regim totalitar. Printre scopurile declarate ale lucrării se numără și acela de a evoca evenimentele reale, așa cum s-au întâmplat și nu cum „istoricii comuniști” (pe care îi învinuiește de „măsluirea adevărului”) le-au redat în studiile și monografiile lor timp de 45 de ani, care „sunt lipsite de valoare științifică și de credibilitate” (p. 8).

Primele două capitole ale volumului prezintă condițiile și modul în care armata sovietică a sprijinit instalarea administrației comuniste pe teritoriul României. Mai întâi, autorul se referă la Moldova și Transilvania, primele zone care au fost ocupate de armata roșie încă din primăvara anului 1944, și unde s-a trecut imediat la înlocuirea forțată a autorităților administrative, prin încălcarea legilor românești aflate în vigoare, cu persoane dispuse să coopereze cu reprezentanții comuniști. În ceea ce privește restul teritoriului României, armata roșie a pătruns abia după 23 august 1944, iar procesul de înlocuire a administrației de stat nu a avut aceeași amploare. În continuare, autorul analizează, în cadrul capitolului III, atât felul agresiv în care „forțele de stânga” au acaparat puterea, prin impunerea, la 6 martie 1945, a guvernului Petru Groza, precum și încercările de contracarare a acestor acțiuni întreprinse de național-tărăniști și național-liberali, apărători ai instituțiilor tradiționale ale statului și cei mai înverșunați oponenți ai sistemului politic pe care URSS încerca să-l impună. În acest sens, autorul trece în revistă principalele acțiuni la care au recurs comuniștii, cu girul comisarului sovietic, A. I. Vâșinski: acțiuni propagandistice prin care urmăreau să-și atragă de partea lor cât mai mulți susținători, compromiterea liderului PNT- Iuliu Maniu, declanșarea unei crize politice menită să ducă la înlăturarea guvernului Rădescu; regizarea manifestațiilor pro comuniste. Din momentul în care Regele, în urma presiunilor venite din partea rușilor, s-a văzut nevoit să accepte propunerea lui A.I. Vâșinski în legătură cu noul cabinet în frunte cu Petru Groza, seria ilegalităților comise împotriva partidelor democratice vor deveni o practică frecventă.

Capitolul IV, intitulat *Cooperarea comuniștilor cu legionarii*, se concentrază asupra uneia dintre acțiunile specifice întreprinse de comuniști, de data aceasta, pentru a obține mai mulți aderenți care să le susțină proiectele guvernamentale, care a constat în acceptul de a colabora cu legionarii, cei mai înverșunați adversari ai lor (abia eliberați din închisori), în baza unui pact încheiat la 6 decembrie 1945. Pe măsură ce partidul comunist a devenit unicul factor de decizie, legionarii au fost supuși aceluiași tratament ca și reprezentanții PNT-PNL.

În capitolul *Relațiile comuniștilor cu minoritățile naționale*, autorul distinge grupurile minoritare care au cooperat și susținut în mod necondiționat acțiunile comuniștilor din rațiuni dintre cele mai diverse: maghiarii, evreii, lipovenii din Dobrogea și germanii (aceștia din urmă pentru a se pune la adăpost împotriva represaliilor care au fost întreprinse împotriva lor după 23 august 1944). Mai puțin implicate au fost minoritățile elenă, armeană, turcă, precum și ucrainenii din Maramureș și Bucovina. O atitudine neutră au avut-o cehii, slovacii, țigani și tătarii. „Atitudinea membrilor acestor grupuri etnice explică, de altfel, și de ce în relațiile dintre români și membrii lor nu s-au înregistrat în acești ani conflicte sau stări tensionate” (p.135).

Un capitol aparte îl constituie *Imixtiunea sovieticilor în comunizarea României*. În baza clauzelor Convenției de armistițiu din septembrie 1944, autoritățile sovietice instalate pe teritoriul României au înțeles să se amestece în treburile interne ale țării, sprijinind PCR în lupta dusă pentru instaurarea propriei administrații, pentru distrugerea opoziției democratice, în final, pentru obținerea puterii în stat. Astfel, la solicitarea Comisiei Aliate (Sovietice) de Control, cu susținerea armatei de ocupație, comuniștii români și-au consolidat poziția în stat prin acțiunea de „epurare a aparatului administrației de stat de fasciști”. În acest sens, autorul consemnează epurările și arestările operate în cadrul Serviciului Special de Informații, în rândurile poliției, armatei, jandarmilor, gardienilor publici, precum și deportările în URSS ale cetățenilor români de origine germană și a germanilor.

Capitolele IX și X, *Conferința de la Moscova și urmările ei* și *Alegerile parlamentare din 19 noiembrie 1946*, redau evenimentele desfășurate pe parcursul anului 1946. Impunerea guvernului Groza la cârma României și politica promovată de acesta au produs nemulțumiri în rândul partidelor democratice și supiciuni diplomaților britanici și americani. Atât puterea de la Kremlin, cât și guvernul comunist, au

ignorat deciziile Conferinței de la Moscova din decembrie 1945 — includerea a câte unui reprezentant din partea PNT și PNL în guvernul Groza și organizarea de alegeri parlamentare libere și secrete — astfel că, în februarie 1946, agresiunile împotriva partidelor de opoziție, ilegalitățile și violențele au fost reluate și au sporit în intensitate pe măsură ce campania electorală se derula și șansele de câștigare a alegerilor de către opoziție se conturau. Pentru a-și asigura succesul în alegeri, reprezentanții comuniști, constituiți în Blocul Popular Democrat, au adoptat o nouă lege electorală favorabilă lor, care excludea de la vot anumite categorii de persoane. Rezultatul a fost falsificarea alegerilor. Sfârșitul anului 1946 a fost dominat de acuzațiile și protestele liderilor opoziției, în legătură cu falsificarea alegerilor.

Lucrarea dedică un spațiu amplu (capitolele VII, VIII, IX-XII) abuzurilor, violențelor, arestărilor, internărilor în lagărele de concentrate special înființate, operate de comuniști în perioada 1945-1947. Arestările au fost declanșate imediat după 23 august, remarcă autorul, dar ele au vizat persoanele care ar fi putut atenta la siguranța statului. Începând din septembrie 1944, după instalarea armatei roșii pe teritoriul țării și constituirea Comisiei Aliate (Sovietice) de Control, arestările s-au făcut sub directa supraveghere a acesteia și s-au aplicat cu scopul de a-i intimida pe cei care manifestau ostilitate față de regim, astfel încât „să se abțină de la orice acțiune de opoziție politică”. După instalarea guvernului Groza în martie 1945, aceste măsuri s-au intensificat, fiind arestați și trimiși în lagăre, alături de legionari, o serie de membri ai PNT și PNL, ofițeri de poliție și din

contraspionaj; acțiunile de terorizare fiind extinse și asupra populației. În urma declarațiilor lui I. Maniu către corespondenții străini de presă acreditați în România asupra situației interne și în urma reacțiilor reprezentanților M. Britanii și ai SUA care refuzau să recunoască în mod oficial cabinetul Groza, în septembrie 1946 guvernul a luat măsura desființării lagărelor. Această măsură, însă, nu a stopat arestarea și internarea opozițiilor regimului comunist în alte penitenciare sau trimiterea lor la muncă forțată. Un nou val al arestărilor în forță ale frunzașilor național-tărâniști a început în martie 1947, a continuat și în luna mai, cu scopul de a pregăti următorul pas, scoaterea acestor partide democratice în afara legii.

Ultimul capitol, *Lichidarea ultimelor vestigii ale democrației* — reflectă ultimii pași făcuți de comuniști în vederea impunerii controlului total asupra societății românești (dizolvarea PNT, atacul împotriva instituției monarhice, care s-a soldat cu abdicarea Suveranului și actul proclamării Republicii Populare România) prin care s-a încheiat, astfel, prima etapă a comunizării României — încheie acest volum.

Pe parcursul celor 13 capitole autorul a reușit să evoce maniera în care partidul comunist, sprijinit de armata roșie și reprezentanții Uniunii Sovietice, a reușit să se impună și apoi să-și consolideze poziția astfel încât să provoace schimbări majore în viața politică românească, în ciuda acțiunilor de preîntâmpinare întreprinse de partidele politice democratice. De asemenea, trebuie remarcat faptul că, pentru prezentarea detaliilor, autorul a recurs la exemple extrase din arhivele județene, Arhiva Municipiului București, Arhiva SRI.

Sanda Cincă